GLOBAL OZIQA-OVQAT INQIROZINING IQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI

Ubaydullayeva Nozima Abbosbek qizi
Namangan davlat universiteti
Email: nozimakhon.04@gmail.com
Orcid: 0009-0000-1479-2780

Annotatsiya. Mazkur maqolada global oziq-ovqat inqirozining iqtisodiy barqarorlikka ta'siri tahlil qilingan. Tadqiqotda oziq-ovqat narxlarining oshishi, iqlim o'zgarishi va xalqaro iqtisodiy beqarorlikning oziq-ovqat xavfsizligiga ta'siri o'rganilgan. Oziq-ovqat inqirozining aholi turmush darajasi, kambag'allik va mamlakatlar iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri tahlil qilinib, muammoni kamaytirishning asosiy yo'nalishlari aniqlangan. Tadqiqot natijalari global oziq-ovqat inqirozi iqtisodiy barqarorlikka jiddiy xavf tug'diruvchi omillardan biri ekanligini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: oziq-ovqat inqirozi, iqtisodiy barqarorlik, oziq-ovqat xavfsizligi, kambag'allik, narxlar o'sishi, global iqtisodiyot.

Аннотация. В статье проанализировано влияние глобального продовольственного кризиса на экономическую стабильность. В исследовании изучено влияние роста цен на продукты питания, изменения климата и международной экономической нестабильности на продовольственную безопасность. Проанализировано воздействие продовольственного кризиса на уровень жизни населения, бедность и экономическое развитие стран, а также определены основные направления снижения данной проблемы. Результаты исследования показали, что глобальный продовольственный кризис является одним из факторов, создающих серьёзную угрозу экономической стабильности.

Ключевые слова: продовольственный кризис, экономическая стабильность, продовольственная безопасность, бедность, рост цен, глобальная экономика.

This article analyzes the impact of the global food crisis on economic stability. The study examines the effects of rising food prices, climate change, and international economic instability on food security. The impact of the food crisis on living standards, poverty, and the economic development of countries is analyzed, and the main directions for reducing the problem are identified. The results of the study show that the global food crisis is one of the factors posing a serious threat to economic stability.

Keywords: food crisis, economic stability, food security, poverty, price growth, global economy.

Kirish. Bugungi kunda global oziq-ovqat inqirozi jahon hamjamiyati oldida turgan eng muhim iqtisodiy va ijtimoiy muammolardan biri hisoblanadi. Aholi sonining ortishi, iqlim o‘zgarishi, tabiiy resurslarning cheklanganligi va xalqaro iqtisodiy beqarorlik oziq-ovqat mahsulotlariga bo‘lgan talabning ortishiga olib kelmoqda. Natijada dunyoning ko‘plab hududlarida oziq-ovqat narxlarining oshishi va oziq-ovqat xavfsizligi bilan bog‘liq muammolar kuchaymoqda.

Oziq-ovqat inqirozi nafaqat aholi turmush darajasiga, balki mamlakatlarning iqtisodiy barqarorligiga ham bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Oziq-ovqat mahsulotlari narxlarining oshishi aholining real daromadlarini kamaytirib, kambag‘allik darajasining ortishiga sabab bo‘lishi mumkin. Shuningdek, oziq-ovqat ta’minotidagi uzilishlar davlatlarning iqtisodiy va ijtimoiy siyosatiga qo‘shimcha bosim yaratadi.

Shu nuqtayi nazardan, global oziq-ovqat inqirozining iqtisodiy barqarorlikka ta’sirini o‘rganish, mavjud muammolarni tahlil qilish va oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlashning samarali yo‘nalishlarini aniqlash muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Adabiyotlar sharhi. Global oziq-ovqat inqirozi va uning iqtisodiy barqarorlikka ta’siri ko‘plab xalqaro tashkilotlar hamda iqtisodchi olimlar

tomonidan o‘rganilgan. Ilmiy tadqiqotlarda oziq-ovqat xavfsizligi iqtisodiy barqarorlikning muhim tarkibiy qismi sifatida baholanadi.

Xalqaro tadqiqotlarda oziq-ovqat narxlarining o‘sishi, iqlim o‘zgarishi va global iqtisodiy beqarorlik oziq-ovqat inqirozining asosiy omillari sifatida ko‘rsatiladi. Shuningdek, oziq-ovqat narxlarining oshishi aholining real daromadlariga salbiy ta’sir ko‘rsatishi va kambag‘allik darajasining ortishiga olib kelishi ta’kidlangan.

Jahon banki, FAO va boshqa xalqaro tashkilotlarning tadqiqotlarida oziq-ovqat ta’minotidagi uzilishlar va narxlar o‘zgarishining mamlakatlar iqtisodiy barqarorligiga ta’siri tahlil qilingan. Mazkur tadqiqotlarda oziq-ovqat ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va oziq-ovqat resurslaridan oqilona foydalanish muhim yo‘nalish sifatida qayd etilgan.

Biroq global oziq-ovqat inqirozining iqtisodiy barqarorlikka kompleks ta’sirini o‘rganish va mavjud muammolarni iqtisodiy nuqtayi nazardan tahlil qilish dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda global oziq-ovqat inqirozining iqtisodiy barqarorlikka ta’sirini o‘rganish uchun tizimli tahlil, taqqoslash, umumlashtirish va statistik tahlil usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini oziq-ovqat xavfsizligi, iqtisodiy barqarorlik va global iqtisodiy jarayonlar bo‘yicha ilmiy qarashlar tashkil etdi.

Tadqiqot jarayonida oziq-ovqat mahsulotlari narxlarining o‘zgarishi, oziq-ovqat ta’minoti va global iqtisodiy beqarorlikning aholi turmush darajasiga ta’siri o‘rganildi. Shuningdek, oziq-ovqat inqirozining kambag‘allik va mamlakatlar iqtisodiy rivojlanishiga ta’siri tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalarini shakllantirishda global oziq-ovqat inqirozini keltirib chiqaruvchi asosiy omillar va uning iqtisodiy barqarorlikka ta’sirini kamaytirish yo‘nalishlariga alohida e’tibor qaratildi.

Tahlil va natijalar

Global oziq-ovqat inqirozi iqtisodiy barqarorlikka bevosita ta'sir ko'rsatuvchi muhim omillardan biridir. FAO ma'lumotlariga ko'ra, global oziq-ovqat narxlari indeksi 2025-yil yakunlari bo'yicha 2024-yilga nisbatan 4,3 foizga yuqori bo'lgan. Bu oziq-ovqat bozorlarida narxlar barqarorligi hali ham muhim muammo bo'lib qolayotganini ko'rsatadi.

Oziq-ovqat narxlarining oshishi, avvalo, aholining xarid qobiliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. FAO ma'lumotlariga ko'ra, global oziq-ovqat iste'mol narxlari inflyatsiyasi 2021-yildagi 1,6 foizdan 2023-yilda 13 foizgacha oshgan. 2025-yilda esa ushbu ko'rsatkich 3,4 foiz atrofida shakllangan. Bu oziq-ovqat narxlari o'zgarishining aholining real daromadlari va iqtisodiy barqarorligiga ta'sirini ko'rsatadi.

Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, oziq-ovqat narxlari pasaygan davrlarda ham global oziq-ovqat xavfsizligi muammosi saqlanib qolmoqda. 2026-yil may oyidagi ma'lumotlarda konfliktlar va iqlim shoklari o'tkir oziq-ovqat xavfsizligining asosiy omillari sifatida qayd etilgan. Shuningdek, ayrim mamlakatlarda oziq-ovqat inflyatsiyasi 5 foizdan yuqori bo'lgan davlatlar ulushi ortgani kuzatilgan.

Oziq-ovqat inqirozining iqtisodiy ta'siri mamlakatlarning daromad darajasi va iqtisodiy tuzilishiga qarab farqlanadi. Kam daromadli mamlakatlarda oziq-ovqat xarajatlarining aholi budjetidagi ulushi yuqori bo'lgani sababli narxlarning o'sishi kambag'allik darajasining oshishiga olib kelishi mumkin. Natijada davlat tomonidan ijtimoiy qo'llab-quvvatlash xarajatlari ortadi va iqtisodiy barqarorlikka qo'shimcha bosim yuzaga keladi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, global oziq-ovqat inqirozi faqat oziq-ovqat mahsulotlari yetishmovchiligi bilan bog'liq emas. U narxlar o'sishi, aholining xarid qobiliyati pasayishi, kambag'allikning kuchayishi va davlat iqtisodiy siyosatiga bosimning ortishi orqali iqtisodiy barqarorlikka kompleks ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli oziq-ovqat ishlab chiqarishini rivojlantirish, ta'minot zanjirlarini mustahkamlash va oziq-ovqat bozorlarini samarali boshqarish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa va takliflar. Tadqiqot natijalari global oziq-ovqat inqirozi iqtisodiy barqarorlikka jiddiy ta'sir ko'rsatuvchi muhim omil ekanligini ko'rsatdi. Oziq-ovqat narxlarining oshishi aholining xarid qobiliyatini pasaytirib, real daromadlarning qisqarishiga va kambag'allik darajasining ortishiga olib kelishi mumkin. Shuningdek, oziq-ovqat ta'minotidagi uzilishlar davlat iqtisodiy siyosatiga qo'shimcha bosim yaratadi.

Global oziq-ovqat inqirozining oldini olish va uning iqtisodiy oqibatlarini kamaytirish uchun oziq-ovqat ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va oziq-ovqat bozorlarini samarali boshqarish zarur.

Tadqiqot asosida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

- oziq-ovqat ishlab chiqarish hajmini oshirish va ishlab chiqarish samaradorligini ta'minlash;
- qishloq xo'jaligida zamonaviy va resurs tejamkor texnologiyalarni keng joriy etish;
- oziq-ovqat mahsulotlarini saqlash va tashish infratuzilmasini rivojlantirish;
- oziq-ovqat narxlarining keskin o'zgarishini monitoring qilish tizimini takomillashtirish;
- kichik va o'rta ishlab chiqaruvchilarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash;
- oziq-ovqat xavfsizligi bo'yicha xalqaro hamkorlikni kuchaytirish.

Umuman olganda, global oziq-ovqat inqirozini kamaytirish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va aholi farovonligini oshirishning muhim shartlaridan biridir. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan uzoq muddatli iqtisodiy siyosat mamlakatlarning global iqtisodiy beqarorlikka chidamliligini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. FAO, IFAD, UNICEF, WFP and WHO. The State of Food Security and Nutrition in the World 2025. — Rome, 2025. https://openknowledge.fao.org/handle/20.500.14283/cd6008en

2. Food and Agriculture Organization of the United Nations. FAO Food PriceIndex.—2026. https://www.fao.org/worldfoodsituation/FoodPricesIndex/en/

3. FAO. The State of Food Security and Nutrition in the World. — Rome. https://www.fao.org/publications/fao-flagship-publications/the-state-of-food-security-and-nutrition-in-the-world/en

4. World Bank. Food Security Update. — 2026. https://www.worldbank.org/en/topic/agriculture/brief/food-security-update

5. World Bank. Food Insecurity Data and Research. — 2026. https://www.worldbank.org/en/topic/agriculture/brief/food-security-update/data-and-research

6. Food Security Information Network. Global Report on Food Crises 2025. — 2025. https://fscluster.org/sites/default/files/2025-09/GNAFC_KMs_GRFC_2025_September_Update.pdf

7. FAO. Hunger Map 2025. — 2025. https://www.fao.org/interactive/hunger-map/en/